

بسم الله الرحمن الرحيم

ج. سوره مبارکه عصر

متن کامل سوره

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (۱)	«به نام الله، که رحمان و رحیم است؛
وَالْعَصْرِ	قسم به عصر،
إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ	همانا همه ی انسان ها در زیانند،
إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ	مگر آنانکه ایمان می آورند، أعمال شایسته را انجام می دهند،
وَتَوَصَّوْا بِالْحَقِّ وَتَوَصَّوْا بِالصَّبْرِ	یکدیگر را به حق سفارش می کنند و یکدیگر را به استقامت سفارش می کنند.»

عنوان سوره: Surah Al-'Aşr (Chapter, Time)

- به حرف نگاری «ع» و «ص» توجه کنید: اولی با تک گیومه ی آغازگر و دومی با § تقطه یا نمایش داده می شود.
- با این که عنوان سوره با «ال» شروع می شود- «العصر» - در ترجمه از The استفاده نمی کنیم زیرا time شمارش ناپذیر بوده، استفاده از the آن را از حالت اصلی مبدأ (اسم جنس ماهیت) به اسم معرفه تبدیل می کند، که معنی عوض خواهد شد.
- در متون مقدس، من جمله انجیل و قرآن مجید، معادل انگلیسی «آیه»، «verse» و معادل انگلیسی «سوره»، «chapter» است.

آیه اول

بسم الله الرحمن الرحيم: به نام الله، که رحمان و رحیم است؛

تحلیل متن مبدأ/ ST Analysis

- در سوره مبارکه حمد، تحلیل انجام شد.

نقد و بررسی ترجمه/ TT Critical Analysis

بسم الله الرحمن الرحيم: به نام الله، که رحمان و رحیم است؛

In the Name of Allah, the Most Beneficent, the Most Merciful.

“In the Name of Allah, the ~~Most-All-Merciful~~Beneficent, the ~~Most-Ever-~~Merciful;”

“In the Name of Allah, the All-Merciful, the Ever-Merciful;”

- در سوره مبارکه حمد، توضیحات ذکر شد.

آیه دوم

وَالْعَصْرِ: قسم به عصر،

تحلیل متن مبدأ/ ST Analysis

- سوره با واو شروع می شود. این واو، واوِ قسم است. بنابراین، آیه اول یک عبارت متممی (prepositional phrase) است. اما در ترجمه به clause تبدیل خواهد شد، که در بخش نقد ترجمه توضیح خواهیم داد.^۱
- معنای عصر اینجا ماهیت و جنس زمان است به طور کلی. درست است که برخی تفاسیر معتبر گفته اند عصر ظهور امام زمان عجل فرجه یا عصر ظهور اسلام یا نماز عصر یا.... هم مورد اشاره است اما این ها همه مصادیق هستند، نه معانی.

نقد و بررسی ترجمه/ TT Critical Analysis

وَالْعَصْرِ: قسم به عصر،

I swear by the Time.

I swear by the Time time.

I swear by time.

- عطف به توضیحات بخش تحلیل متن مبدأ، اگر «والعصر» را به صورت عبارت / phrase 'by the time' ترجمه کنیم، برای انگلیسی زبان ابهام به وجود می آید و تصور می کند، منظور آیه ی اول، "by the passage of time" است. پس form را تغییر می دهیم تا معنا حفظ شود (ما برای حفظ مینینگ آمدیم.....نی برای حفظ فرمینگ آمدیم!) و phrase مبدأ را به صورت clause در مقصد ترجمه می کنیم.
- بنابراین، بسط/ expansion رخ می دهد: تک کلمه ی «و»، به سه کلمه «I swear by» تبدیل شده است.
- اگر to، همراه فعل swear بیاید، سبکش غیررسمی/informal می شود. لذا، بهترین حرف اضافه در سبک متون مقدس برای فعل حاضر برای مفهوم قسم خوردن by است.
- سوال: چرا the را از ترجمه حذف کردیم؟
- پاسخ: چون the Time یعنی زمانی معرفه و شناخته شده که مد نظر گوینده است. این the کارکردش حرف تعریف معرفه/ definite article است. اما عرض شد که در «العصر»، «ال» نشانه جنس و ماهیت است. در انگلیسی اسامی شمارش ناپذیر برای بیان جنس و ماهیت بدون حرف تعریف می آیند.

^۱ بیشتر مواقع، قسم subordinate clause یا subordinate phrase است زیرا به لحاظ معنایی به بعد خود وابسته است و برای اثبات مطلب بعد می آید.

سوره مبارکه عصر، صفحه ی ۳ از ۷

- سوال: حفظ مصداق به جای معنی در ترجمه ی قرآن مجید چه اشکالی دارد؟ پاسخ:
  - ترجمه-تفسیر به جای ترجمه، که جذائیت و کارکرد ترجمه را ندارد.
  - ایجاد اختلاف بین مذاهب اسلامی؛^۲
  - محدود شدن ظرفیت معنایی و مصداقی ترجمه (چون مجبوریم به نفع یک مصداق مورد عنایت در مذهب ما، چندین مصداق را از دور خارج کنیم)؛
  - کاهش/از بین رفتن فرصت تدبیر: قرآن مجید به تدبیر دستور داده است (افلا یتدبرون القرآن ام علی قلوب اقلها؟! آیا در قرآن تدبیر نمی کنند؟ شاید هم دلشان قفل خورده است؟! و ذکر مصادیق به جای معنی باعث می شود از تدبیر دور شویم، چون محدود به همان می شویم که از فیلتر ذهن مترجم و یا از فیلتر تفسیر عبور کرده است و از مواردی که از این فیلتر عبور نکرده است خواننده را محروم می کنیم.
- آیا در I swear by time، کلمه ی time باید بزرگ نگاری شود (با capital letter شروع شود)؟ پاسخ:
  - خیر. با توجه به توضیحات فوق، ترجمه نباید مصداق-محور باشد و بزرگ نگاری در این آیه موجب میشود، خواننده گمان کند مصداق خاصی مد نظر است و مفهوم ماهیت زمان حذف شود. اینجا بزرگ نگاری/capitalization، تقریباً به اندازه the، نقش معرفه کردن time را ایفا می کند.
- این آیه عبارتی وابسته به بعد خود است و استفاده از نقطه اشتباه است. ویرگول بهترین گزینه است، زیرا وابستگی و مرز را هم زمان نشان می دهد.

آیه سوم

إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ: همه ی انسان ها در زیانند،

تحلیل متن مبدأ/ST Analysis

- «ان» و «ل» حرف تاکیدند و در انگلیسی به قید دیدگاه/adv. of point of view تبدیل می شوند. (به تعریف برخی اصطلاحات، مراجعه کنید).
- سوال: «ال» در الانسان چه کارکردی دارد؟ آیا ال معرفه/definite article یا ال ماهیت است؟ (به تعریف برخی اصطلاحات، مراجعه کنید). پاسخ:
  - خیر. ال استغراق/full inclusion است زیرا الانسان به همه ی مصادیق انسان برمی گردد.
  - ال معرفه نیست زیرا به انسان خاصی بر نمی گردد.
  - ال جنس ماهیت نیست زیرا اگر ماهیت انسان زیانکار باشد، دیگر استثناء در آیه آخر معنی نمی دهد.
  - پس این صحیح است: «همه ی انسان ها در زیانند، به جز دسته ای که...»
- خُسْر یعنی زیان از سرمایه؛ یعنی انسانِ خاسر، علاوه بر این که در این دنیا با سرمایه ی وجودیش به سود (سعادت) نمی رسد، سرمایه ی وجودیش را نیز از دست می دهد (وجودش ناقص می شود). مثلاً در قرآن مجید فرموده است برخی در قیامت کور محشور می شوند. این یعنی این که او در دنیا از چشم سر و چشم دلش برای درک حقایق دین استفاده نکرده است و نه تنها به آن حقایق نرسیده است بلکه به خاطر کم کاری، چشم دلش تنبل شده و سپس از کار افتاده است. او سرمایه ی دلش را از دست می دهد و خاسر و ناقص (کوردل و کور چشم) محشور می شود.^۲

^۲ در شرایطی که استکبار از تفرقه بین مسلمانان نهایت استفاده را می کند، به نظر بنده، ترجمه مفهومی از ترجمه مصداقی بهتر است؛ مثلاً در این سوره نباید العصر را به «قسم به عصر ظهور امام زمان (عجل الله فرجه) ترجمه کنیم. (می دانیم که بعضی مفسران «والعصر» را به دوران غیبت امام زمان (عجل فرجه)، بعضی به زمان بین نماز عصر تا مغرب و .... تفسیر کرده اند). قرآن وحدت بخش را نباید تفرقه انگیز ترجمه کنیم. والله هو الأعلم.....

^۳ دلیل؟ سوره مبارکه اسراء: وَمَنْ كَانَ فِي هَذِهِ أَعْمَىٰ فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَىٰ وَأَضَلُّ سَبِيلًا (۷۲): هر آنکس که در این (دنیا) کور(دل) باشد، پس او در آخرت (نیز) کور و گمراه تر است.

نقد و بررسی ترجمه/ TT Critical Analysis

إِنَّ الْإِنْسَانَ لَقَفِي خُسْرٍ: همه ی انسان ها در زیانند.

The Man is in the loss.

Verily all The Man-men is are in the loss.

Verily all Men are in loss.

- قید دیدگاه حذف شده بود، که اضافه شد. verily سبکش مناسب متون مقدس است، اما برخی معادل هایی که در کلاس پیشنهاد شد، نظیر surely و certainly سبکش خیلی مناسب متن مقدس نیست.
- all استغراق را منعکس می کند. the اشتباه است، زیرا به جای مفهوم استغراق، مفهوم حرف تعریف معین/ ال معرفه را دلالت می کند.
- Man به صورت بزرگ نگاشته/capitalized اشتباه است زیرا به مصداق خاصی اشاره می کند که مد نظر متن مبدأ نیست.
- the قبلِ loss موجب می شود که «ال» انسان به معرفه (definite article) تبدیل شود، که اشتباه است.
- انتهای آیه نقطه درست نیست زیرا آیه ی بعدی ادامه ی این clause است.
- سوال: ممکن است فمینیست ها اعتراض کنند که «men» نگوئید، بلکه human beings بگوئیم. در پاسخ چه بگوئیم؟
- پاسخ: مجازات این فمینیست ها سوار شدن در پراید یا نیسان آبی یا خودرو چینی با اعمال شاقه است! 😊 قانع نشدید؟! پاسخ قانع کننده:
- برای اثبات درستی این معادل (man)، می گوئیم:
  - اولاً man در همه دیکشنری های معتبر انگلیسی-انگلیسی یکی از معانی اصلیش انسان است، مخصوصاً وقتی بدون حرف تعریف می آید؛
  - ثانیاً men مختصر و مفید و خوش آوا است؛
  - رابعاً، human beings:
  - طولانی است؛
  - ادبی/literary نیست؛
  - سبکش مناسب متن مقدس نیست.
- mankind، که در برخی ترجمه ها آمده است:
  - به مفهوم جنس و نوع انسان اشاره می کند (...kind). پس درست نیست.
  - مثل human beings طولانی است.

آیه چهارم

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالحَقِّ وَتَوَّصُوا بالصَّبْرِ: مگر آنانکه ایمان می آورند، اعمال شایسته را انجام می دهند، یکدیگر را به حق سفارش می کنند و یکدیگر را به استقامت سفارش می کنند.

تحلیل متن مبدأ/ ST Analysis

- کل این آیه برای این است که دایره ی مصادیق انسان های خاسر را محدود و عده ای را با خصوصیت های مطرح شده مستثنی کند.
- این آیه یک subordinate clause است که main clause آن، آیه ی قبلی است. بنابراین، وابسته به آیه ی قبلی است و به همین دلیل است که آیه قبلی نقطه نمی پذیرفت.
- زمان فعل/tense، گذشته ساده است، اما زمان/time این آیه، به دوره زندگی و رویکرد کلی یک انسان در زندگی اشاره می کند زیرا نمی شود کسی فقط در گذشته اهل ایمان و عمل صالح و تواصی به حق و تواصی به صبر بوده باشد، سپس در دوره های بعدی زندگی کوتاهی کند/از مسیرش دست کشد و بعد، از دایره خاسرین مستثنی شود.

سوره مبارکه عصر، صفحه ی ۵ از ۷

- «الصالحات» یعنی همه اعمال شایسته ای که دین به آن دستور داده است. هر کس یکی از اعمال شایسته (واجبات و ترک محرمات، که در اولویت است) را ترک کند، به همان اندازه دچار خسران و از دست دادن سرمایه ی وجودیش می شود. پس «ال» نشانگر استغراق است. البته می تواند نشانگر معرفه باشد: اعمال صالح، که مجموعه ی آن در قرآن و سنت و سیره معرفی شده است. در ترجمه حاضر، «ال» را معرفه/definite article در نظر گرفتیم.
- عمل صالح یعنی عملی که با شکل خاص، نیت صحیح و قربه الی الله، در زمان و مکان و موقعیت درست انجام می شود.^۴
- توأسی: سفارش یکدیگر به کار/اعتقاد/گفتار حق. توأسی، سفارشی است با دلسوزی و عواطف انسانی و الهی و با اشتیاق برای نجات و هدایت یکدیگر.
- «الحق» ظاهراً یعنی حق – در برابر باطل – که البته مصادیقی هم دارد^۵، اما اینجا به طور کلی حق در نظر می گیریم، با توجه به توضیحاتی که برای «والعصر» دادیم، راجع به انتقال مصداق/معنی.

صبر ظاهراً اینجا یعنی استقامت در مسیری که از خسران انسان را نجات می دهد. بیشتر مواقع، قَسَم، subordinate clause یا subordinate phrase است، زیرا به لحاظ معنایی، به بعد خود وابسته است و برای اثبات مطلب بعد می آید: An oath is a subordinate clause/phrase.

- «الصبر»: استقامت بر مسیر ولایت ائمه اطهار، علیهم السلام، و طبق حدیث امام زمان، عجل الله فرجه الشریف، در زمان غیبت، تبعیت از ولی فقیه؛ این صبر و استقامت احتمالاً همان است که در جایی از قرآن مجید فرموده است: **إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ (۳۰ فصلت)**: همانا کسانی که گفتند پروردگار ما الله است و سپس استقامت ورزیدند، فرشتگان بر آنان نازل می شوند (و می گویند): ترسید و غمین مباشید و بشارت باد شما را به بهشتی که به آن وعده داده می شدید.

نقد و بررسی ترجمه/ TT Critical Analysis

أَلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالحَقِّ وَتَوَّصُوا بالصَّبْرِ؛ مگر آنانکه ایمان می آورند، اعمال شایسته را انجام می دهند، یکدیگر را به حق سفارش می کنند و یکدیگر را به استقامت سفارش می کنند.

Except Those Who believed and did the Good Deeds and recommended each other to the Truth and Patience.

~~Except Save those who believed, and did do the Good righteous dDeeds, and recommended exhort each other one another to the tTruth and exhort one another to steadfastnessPatience.~~

Save those who believe, do the righteous deeds, and exhort one another to the truth and exhort one another to steadfastness.

- save از except بهتر است زیرا : save
- موجز است (تک سیلابی است، در برابر except که دو سیلابی است)؛
- خوش آوا است، زیرا به لحاظ آوایی/phonological:
- save اصوات انفجاری ندارد و مجموعاً نرم و دلنشین است؛
- except سه صدای انفجاری /t/ & /p/ & /k/ دارد و گوش خراش است؛
- سبک آن ادبی است و مناسب متون مقدس.
- دلیلی ندارد those who بزرگ نگاری شود زیرا به گروهی عام بر می گردد با خصائصی که ذکر شده، نه به افراد خاص.
- دلیلی ندارد معادل انگلیسی «اعمال صالح» بزرگ نگاری شود، به همان دلیل فوق الذکر: به اعمال خاصی بر نمی گردد، بلکه به اعمال صالح تعریف شده در دین دلالت می کند.
- زمان فعل، حفظ شده است و موجب تغییر معنی (زمان جمله) شده است. به بیان دیگر، ترجمه ی مورد بررسی، به لحاظ بعد زمانی، تحت اللفظی و نادقیق است.

^۴ مثلاً، سکوت، که درباره ی ارزش آن بسیار در روایات آمده است، در زمان نامناسب – مثلاً وقتی باید از حق دفاع کرد – عمل صالح نیست، یا، مثلاً، تبری – در مکان/زمانی که باعث تفرقه و تضعیف وحدت مسلمانان می شود – عمل صالح که نیست، هیچ، گناهی بزرگ است.

^۵ قال رسول الله، صلى الله عليه و آله وسلم: على مع الحق و الحق مع على؛ (عليه السلام) همراه حق است و حق همراه علی (عليه السلام) است. پس سفارش به حق یعنی سفارش به صراط مستقیم، که تجلی آن همان مسیر و مکتب اهل بیت، علیهم السلام، است.

- «good» ترجمه به عام (undertranslation) است، زیرا دایره کار خیر بسیار وسیع تر از اعمال صالح تعریف شده در قرآن و روایات است. بنابراین، «صالح» را به righteous^۶ ترجمه می کنیم تا دقت ترجمه حفظ شود.
- recommend^۷ ویژگی هایی که در بخش تحلیل متن مبدأ برای تواسی برشمردیم را منعکس نمی کند. (نگاه کنید به بخش قبلی). recommend نسبتاً بی روح، سرد و حاکی از موضعی خونسرد و بی تفاوت است. بنابراین از exhort^۸ - که به مفهوم تواسی نزدیکتر است و معنای تلاش و احساس دلسوزی را در بردارد - استفاده می کنیم.
- سبک بیانِ each other خنتی است اما one another سبکی رسمی تر، ادبی و مناسب متن مقدس دارد.
- Patience دو ایراد دارد:
  - به معنای تحمل و صبوری است و با مفهوم مورد نظر در صبر که در بخش تحلیل متن مبدأ گفتیم، تناسب ندارد. لطفاً تعریف patience را در یادداشت ها یا فرهنگ لغت انگلیسی-انگلیسی نگاه کنید.
  - بزرگ نگاری/capitalization شده است، در حالی که بنا بر تفسیر منتخب ما، استقامت در مسیر ولایت الله به طور کلی مد نظر است و مصداق خاصی مد نظر نیست.^۹
- بنابراین، steadfastness را برمی گزینیم، که با خصوصیات مفهوم مورد نظر «صبر» در بخش تحلیل متن مبدأ، هم خوانی نسبتاً کاملی دارد. تعریف این کلمه را نگاه کنید.^{۱۰}
- علامت نقل قول مستقیم (گیومه) را در انتهای ترجمه ی سوره فراموش نمی کنیم. به توضیحات در بحث سوره مبارکه حمد مراجعه کنید.
- نیز در انتها از گذاشتن نقطه فراموش نمی کنیم. هرگز نشه فراموش.....نشه نگارش خاموش!

تعریف برخی اصطلاحات

- قید دیدگاه/ adverb of point of view چیست؟ پاسخ: قیدیست که:
  - معمولاً در ابتدای جمله می آید؛
  - جزء نهاد و گزاره نیست؛
  - نشان دهنده ی دیدگاه، موضع یا برداشت گوینده از یک واقعه یا وضعیت است. مثلاً، ممکن است تردید، خوشحالی، یقین یا تمایل گوینده را بیان کند.

مثال: وقتی می گوئیم «مژده ای دل که مسیحا نفسی می آید» که ز انفاس خوشش بوی کسی می آید»، شاعر با «مژده ای دل» - که نه جزء نهاد است و نه جزء گزاره - خوشحالی و ذوق و شوق خودش را نسبت به نزدیک شدن ظهور حضرت مهدی، عجل الله تعالی فرجه الشریف، ابراز می کند. پس این «مژده ای دل» می تواند قید دیدگاه باشد.
- «ال» استغراق چیست؟ پاسخ:
  - وقتی در عربی «ال» به همه ی مصادیق یک کلمه اشاره می کند، به این «ال»، «ال استغراق»/ full inclusion می گوئیم. مثلاً در سوره مبارکه حمد، «الحمد» و «العالمین» به همه ی مصادیق حمد و عالمین اشاره می کنند. در سوره مبارکه العصر نیز «الانسان» همین حالت را دارد. (البته این اسم full inclusion، اسمی است که در انگلیسی برایش بر ساختم و نمی دانم در دستور زبان انگلیسی آیا همچین چیزی هست یا نه. از روی ضرورت نامش را این چنین برگزیدم).

⁶ See the definition of 'righteous' in a valid monolingual dictionary.

⁷ See the definition of 'recommend in a valid monolingual dictionary.

⁸ exhort: make urgent appeals

^۹ البته ما تفسیر و تحلیلی را انتخاب کردیم که با رویکرد ما در ترجمه متناسب است و راه برای تحقیق و نظر مخالف باز است.

^{۱۰} به طور کلی، هرگاه از شما خواسته ام موردی را در یادداشت های خود یا فرهنگ لغت نگاه کنید، حتماً مراجعه کنید، چه در این سوره و چه سوره ها و جلسات دیگر.

سوره مبارکه عصر، صفحه ی ۷ از ۷

- وقتی کلمه ای در قرآن مجید مصادیق مختلف دارد، ترجمه ی آن باید چگونه باشد؟ پاسخ:
ترجمه قرآن مجید در مواردی که مصادیق متکثرند^{۱۱} و ابهامِ مصداقی وجود دارد،^{۱۲} به دو صورت ممکن است:
  - ترجمه به مصداق، که معمولاً^{۱۳} چهار ایراد دارد:
    - مصادیق متعدد هستند و انتخاب بهترین، دشوار و مستلزم از دست دادن سایر مصادیق مهم است.
    - معمولاً مصادیق متغیرند و نمی توان ترجمه را به عنصری که ثبات ندارد پیوند داد.^{۱۴}
    - گاهی محوریت ذکر مصادیق به جای معنی در ترجمه، موجب اختلاف مذهبی می شود.
    - فیلتر مصداق ممکن است باعث شود جولان ذهن مخاطب کم شود و تدبر که از اهداف اصلی قرآن مجید است مورد غفلت واقع شود.
  - ترجمه به مفهوم، که حداقل سه مزیت دارد:
    - ظرفیت معنایی و مصداقی حفظ می شود.
    - تدبر بهتر میسر می شود.
    - وحدت بخش و تحقیق برانگیز است.

انتهای بحث تحلیل متن مبدأ/ ST Analysis و نقد و بررسی ترجمه/ TT Critical Analysis □ سوره مبارکه العصر

والحمد لله رب العالمین.....

^{۱۱} متعدد/بی شمار هستند

^{۱۲} یعنی با اطمینان نمی توان یکی از مصادیق را به عنوان بهترین و مناسب ترین مصداق انتخاب کرد.

^{۱۳} ممکن است گاهی لازم شود، برخی کلمات قرآن مجید را مصداقی ترجمه کنیم، که بستگی به مخاطب و شرایط و اهداف خاص در ترجمه دارد.

^{۱۴} قاعده جری را یادتان هست؟